

Геній (скорочено)

Мо Янь

Мо Янь

Геній

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу

Коли Цзян Дачжі був маленьким, старші люди в селі й учителі в школі вважали його найрозумнішою дитиною. Він народився з круглою головою, з блискучими синьо-чорними очима, так що дивлячись на нього, відразу можна було сказати – геній. Учителям і однокласникам він подобався, а ми, однокласники, терпіти його не могли, страшенно ненавиділи. Тепер ми розуміємо, що це була заздрість. Вчитель часто сварив нас. Наш однокласник, на прізвисько Барвистий кнур, питав вчителя, якого ми прозвали Вовк: "Голова Цзян Дачжі відрізняється від наших, як же нам вчитися? Невже наші батьки повинні другий раз саджати нас у піч?" Вчитель відповідав: "Цегла, що вийшла із випалювальної печі, вже сформована". Ми поверталися додому і переказували слова Вовка домашнім, а вони також тільки зітхали.

Відтоді Вовк велику частину своїх сил віддавав Цзян Дачжі, а нас, таких дурнів, віддавав самим собі. Цзян Дачжі, у свою чергу, виправдав надії Вовка, спочатку він зайняв перше місце у змаганні серед учнів початкових шкіл району з написання творів, потім написав науково-фантастичний твір під назвою "Земля – великий кавун", яке надрукували в "Науково-технічній газеті учнів початкової школи". Батька Цзян Дачжі на ім'я Цзян Ситін до такої міри переповнювало захоплення, що кого б він не зустрів, усім розповідав про сина.

У мене, після того як я зрозумів, що Цзян Дачжі був розумним завдяки своїй великій голові, одразу ж стали назрівати підступні задуми. Барвистий кнур був головним призвідником. Наша мета була така – розбити голову Цзян Дачжі, але тільки так, щоб про це не дізнався Вовк. Барвистий кнур вигадав такий спосіб: потягнути Цзян Дачжі пограти в баскетбол і під час гри ударити його м'ячем по потилиці. По-перше, так не пошкодиться шкіра і не піде кров, і Вовк не піймає; по-друге, коли що, це можна пояснити як помилку при передачі м'яча.

І ось одного разу, на уроці фізкультури ми пішли погралися на баскетбольному майданчику. Всі хлопці з галасом ганяли баскетбольного м'яча. Барвистий кнур підморгнув, і ми всі зрозуміли й навмисне стали штовхати Цзян Дачжі, спочатку в нього запаморочилась голова, а потім хтось запорошив усім очі землею. Найбільше дісталось Цзян Дачжі. Я побачив як баскетбольний м'яч попав у руки Барвистого кнура, він обхопив його обома руками, заніс над головою Цзян Дачжі і з усієї сили

вдарив по потилиці. Бах! М'яч відскочив кулею, і Цзян Дачжі закрутився на місці. Ми з криком кинулися за м'ячем. А Цзян Дачжі залишився стояти один і плакав.

Після того, що трапилось, всі хвилювалися, що Цзян Дачжі доповість про це Вовку. Але він нічого не сказав.

Через кілька років ми закінчили школу і, певна річ, повернулися додому, зайнялися вирощуванням хліба, стали селянами, і тільки один Цзян Дачжі склав іспити в повіті й продовжив навчання. Тепер почуття ненависті до нього непомітно зникло.

І ось минуло ще кілька років, пішли чутки, що він склав іспити і вступив до дуже престижного університету. Дізнавшись про цю новину, ми анітрохи не були здивовані.

Якось одного літа, коли безперервно йшли дощі, я, Барвистий кнур та інші чергували на річковій дамбі через небезпеку прориву. Нас знайшов батько Цзян Дачжі і сказав, що Цзян Дачжі по ріці з іншого берега повертається додому на літні канікули і що він щойно дзвонив у місцеве управління, просив нас зв'язати разом кілька гарбузів і допомогти переправити його. Ми з великою радістю погодилися.

Після того, як ми переправили його через ріку, він став на річкову дамбу, на ньому були тільки штани, він тремтів, був худий, а голова здавалася ще більшою. Ми всі мимовільно пригадали, як тоді на баскетбольному майданчику зговорилися проти нього, і нам стало соромно.

Барвистий кнур признався у всьому. "Насправді тобі треба подякувати за той м'яч, саме той м'яч і зробив мене генієм", — сказав Цзян Дачжі. А потім він сказав, що кидає навчання. Ми почали вмовляти: "Ти, братику, в нашому селі за всі ці роки перший студент університету, ми всі сподіваємося, що ти багато чого доб'єшся". Він лише хитнув головою, неначе з нього дух вийшов.

Коли ми узнали новину про те, що Цзян Дачжі кинув вчитися і повернувся додому, нас усіх охопив жах. Скільки людей хочуть вступити до університету, але не можуть! Я знайшов декого з однокласників Цзян Дачжі, які тоді також були причетні до підступів проти нього, вирішили разом йти переконувати його.

Ми відчинили хвіртку перед його будинком, назустріч нам, виляючи хвостом, вибіг рудий собака із загостреними вухами. Вийшов батько Цзян Дачжі. Він сказав, що разом з дружиною теж вмовляв сина не кидати навчання, але син впертий. Барвистий кнур сказав: "Ми не можемо дивитися на те, як він робить собі погано. У нашому бідному селі з цілих п'яти поколінь він один став студентом університету". З будинку вийшов Цзян Дачжі. Він зігнувся в поясі, його обличчя було блідо-жовтого кольору, немов його тіло скувала серйозна хвороба. Він розумів, чому ми прийшли.

Цзян Дачжі почав говорити про землетруси: у місті Таншань (загинуло 240 000 тисяч людей), у провінції Шеньсі в 1556 році (загинуло 830 000 тисяч людей), і в Японії, і в Чилі (загинуло більше 100 000 людей). Ми не розуміли, до чого це. Тоді він сказав, що наша місцевість розташована на активній зоні землетрусів, і, можливо, в будь-який час може статися землетрус. Барвистий кнур сказав, що Цзян Дачжі треба повертатися на навчання, бо якщо він загине, то це погано, адже він корисна людина, йому не можна вмирати.

"Я кинув навчання і повернувся для того, щоб досліджувати і прогнозувати землетруси", — сказав Цзян Дачжі. Я сказав: "Хіба цим у країні не займаються?" Він сказав, що спостерігав за їхньою діяльністю, усе – абсолютно неефективне. Звичайно, що є найвідсталішим, то це їхні ідеї. Їх великі прогнози з теорії про землетруси цілком помилкові, тому чим прогресивніші способи їхнього дослідження, тим вони все далі від істини.

Ми сумно подивилися на нього. А він із жалем сказав: "Я бачу, що все те, про що я кажу, ви в це не тільки не вірите, але і не розумієте, – і вказуючи на свою голову, додав, – ви не вірите мені, але найголовніше – повинні повірити їй!"

Весь його одяг просочився червоно-синім чорнилом, на голові ніби виступила пелена білої пари, і якщо то була не душа небожителя, тоді що ж? У душі в нас з'явилося почуття поваги, і ми, бурмочучи, сказали: "Брате, ми віримо тобі, ти досліджуй і, якщо у тебе буде яка-небудь справа, ти дай нам знати". Ми позадкували і пішли з його будинку.

Майже у кожній сім'ї був свій клапчик землі. Наша земля якраз хороша для вирощування кавунів. Після того, як Цзян Дачжі кинув учитися, він весь час сидів вдома, так і всю зиму просидів, ми більше не насмілювалися заважати йому, і тільки коли побачили його батька, спитали про нього, він сказав, що той і вдень і вночі пише і малює.

З приходом весни ми половину свого часу проводили на кавуновому полі. Коли маленькі кавунчики підросли і стали розміром з кулак, на кавунове поле свого батька вийшов і Цзян Дачжі. Ми не бачили його більше пів року, його обличчя ще більше побіліло, очі стали більшими, він схуднув, немов взяв на себе те, що не під силу його голові.

Він на полі свого батька, стоячи навколішки і тримаючи в руці збільшувальне скло, розглянувши паростки кавунів, розглядав і самі кавуни. А ми собі думали, що ж він все-таки досліджує – землетрус чи кавуни? Нас обрадувала, якщо він досліджує новий сорт кавунів і відкриє нові технології їх вирощування. Ми спитали його батька, що ж він робить. Батько сказав, що також нічого не знає. Мати іноді приносила йому на поле обід, просила відпочити.

Люди були зворушені його стійким духом. Навіть коли ми відпочивали, він стояв навколішки на кавуновому полі. Так день за днем скучно минав час, кавуни також підросли з кожним днем, а ми помічали, як він худнув. Голова також непомітно схудла і стала, як кавун.

Кавуни вирости і стали більші, ніж голова Цзян Дачжі. Дні стояли спекотні. Одного разу заблискало і прогрімів грім, це була перша гроза. Разом з краплями дощу падав град величиною із земляний горіх. Ми всі сховалися під навіс для спочинку. А вчений, як і раніше, стояв навколішки на кавуновому полі. Голову вченого обдував вітер, мочив дощ і бив град.

Батько Цзян Дачжі сказав, що нехай на небі хоч і війна почнеться, все одно, щоб ми не заважали йому, вже прийшов час вирішити те питання, над яким він роздумує,

сьогодні і є той самий час, коли воно буде вирішене.

Ми пішли по Цзян Дачжі. Він задубів, але ми його розтерли. Він спробував встати, але, ясна річ, сил у нього не було. Перед його очима по всьому небу пурхали птахи, можливо, це і було натхнення, і він тремтячими губами сказав: "Хлопці, вважаю, що я все зрозумів!" Ми торкнулися його лоба, він горів. Хлопця забрали у сільську лікарню.

Коли збирали перший урожай кавунів, учений вийшов у двір, ми зібралися під навісом його батька. Цзян Дачжі сказав, що кавун – це зменшена модель Землі. Тому, вивчаючи кавуни, він вивчав землю, розрізуючи кавуни, він розрізував землю, і тепер він зрозумів причину виникнення землетрусів і зараз може точно передбачити землетрус...

Він розрізав кавун, показав, де земна кора, де мантія, де ядро, де розжарена магма, де рухливі затверділі пласти...

Цзян Дачжі пригостив нас кавуном і спитав, чому ми не заперечуємо. "Ви повинні ставити мені запитання, наприклад: Цзян Дачжі, я хочу спитати тебе, якщо кавун являє собою землю, тоді моря, які є на землі, де вони на кавуні? Кавун зростає на пагоні, а земля? Невже також в'яжеться на пагоні? Сонячна система – це частина кавуна чи цілий кавун?.." — говорив Цзян Дачжі.

Ми тримали в руках ще більше затверділу кору землі, і кожний відчув, як розпухає голова, така кількість небесних тіл у наших головах, немов кавуни стикалися один з одним, клекотали, голова боліла так, що, здавалося, лопне, а мозок перетворився в розжарену магму...

Він сумно подивився на нас, потім відкусив магму, виплюнув шматок мантії, викинув відкушену земну кору і сказав: "Я знаю, вам не потрібні мої відповіді. Все одно, братики, чоловіки, люди, я люблю вас..."

Після цього ми вже не відчували себе спокійно, особливо, коли вночі, сидячи під навісом, дивилися на кавуни, підіймали голову і бачили обсіпане зірками небо, опускали голову і всюди бачили кавуни, так що нас раптом охоплював великий страх, маса сумнівів, як і купа мурашок кублилася в наших головах: кавун – це земля, тоді листя кавуна – це що? Квіти кавуна – що це? Насіння кавуна – що це? Що таке кукурудза? Що таке соєві боби? Що таке борсук, який їсть кавуни? Що таке пустеля? Що таке хімічне добриво з сечовини?... А що ж таке людина?

Стислий переказ, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу